

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮЮЧИХ МЕХАНІЗМІВ ІНТЕГРАЦІЇ КАПІТАЛУ В КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ)

Рикова Неля Володимирівна

Аспірант кафедри економічної політики та врядування Національної академії державного управління при Президентові України, Заступник начальника Юридична служба

Комунальне підприємство «Центр організації дорожнього руху»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3765-932X>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30062020/7146

ARTICLE INFO

Received 28 April 2020

Accepted 19 June 2020

Published 30 June 2020

KEYWORDS

corporations,
capital,
Polish corporate sector,
EU standards,
transnational corporations.

ABSTRACT

The development of the corporate sector in Poland has become an important element in the formation of a new economic environment and the transformation of social relations. The article analyses the regulatory mechanism in the corporate sector of Poland, which concerns, in particular, the mechanisms of integration and capital development, with the help of the content analysis method. Considerable attention is paid to updating Polish legislation in accordance with the requirements of the European Union (EU). The author carried out a retrospective analysis of the process of the development of market economy in Poland and the place of privatization in it. The study describes significance of privatization processes in Poland for new progressive tendencies of development of public relations. The article analyses the problems that still remain relevant for the development of the corporate sector in Poland. The regulatory features of the activity of transnational companies in modern Poland and their significance for the economy are studied. The author notes the role of Poland's membership in the EU to ensure further development of the market economy, the development of the corporate sector in it on the basis of capital integration. It is concluded about a significant capitalization of Polish companies. Access of Polish companies to capital is a necessary condition for dynamic development, as small Polish businesses are unable to accumulate investment funds on their own and incur high loan costs.

Citation: Rykova N. V. (2020) Features of Regulatory Mechanisms for Capital Integration in the Corporate Sector (on the Example of Poland). *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. 3(30). doi: 10.31435/rsglobal_ijite/30062020/7146

Copyright: © 2020 Rykova N. V. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Вступ. Історія сучасного корпоративного сектору в Польщі та її регулювання відносно коротка. Сектор розвивався з початку 1990-х років, тобто з часу трансформації польської економіки від планової до ринкової [3]. Введення часткової конвертованості польського злотого в 1994 році призвело до появи ринку валют [2]. Фондова біржа розвивалася одночасно з міжбанківським ринком. Нормативні рамки сектору фінансових послуг конкретизує Конституція Республіки Польща (1997 р.) [8]. Вона вводить принцип свободи підприємницької діяльності як основи всієї економічної системи. Ця свобода виражається в наступному:

- свобода укладати договори будь-якого предмету та будь-якого змісту;
- свобода вибору ділових партнерів та можливість здійснення транскордонних відносин;
- свобода конкуренції [8].

Членство Польщі в ЄС зумовило потребу адаптації польського фінансового законодавства до вимог ЄС [1]. Європейське законодавство часто змінювалося. Це знайшло своє відображення в численних поправках до польських нормативно-правових актів [4].

Прийняті нові закони як відображення нормативного механізму регулювання можна розділити на три групи:

- 1) ті, що стосуються фінансового сектору в цілому;
- 2) ті, що стосуються окремих компонентів фінансового сектору: банківська справа, страхові компанії, ринок капіталу, інвестиційні фонди, пенсійні фонди тощо;
- 3) ті, що стосуються регулювання фінансового сектору.

Матеріали і методи.

Корпоративний сектор у Польщі виявився одним із найбільш динамічних у своєму розвитку.

Серед польських дослідників цієї теми слід відзначити таких авторів: Л. Бальцерович, Гж. Колодко, С.Гомулка. Перераховані автори були не тільки дослідниками, а й безпосередніми учасниками і розробниками реформ, в зв'язку з чим їх думки і аналіз представляють особливий інтерес.

Великий внесок у розробку теми внесли дослідники польського Центру соціальних і економічних досліджень (CASE), такі як Б. Блашчік, Р. Вудвард, М. Домбровські, П. Козаржевський, П. Яворські та ін. Їх дослідження, в основному, носять прикладний мікроекономічний характер. Цим авторам вдалося зібрати цікавий емпіричний матеріал щодо розвитку корпоративного сектору в Польщі і провести методологічно місткий та цінний аналіз даних. Вони широко застосовують статистичні методи дослідження, однак практично не висвітлюють загальноекономічні проблеми.

У даній роботі методом контент-аналізу буде проаналізовано нормативний механізм державного управління корпоративним сектором Польщі, зокрема проблема оновлення польського законодавства відповідно вимогам ЄС, в тому числі і для регулювання корпоративного сектору.

Результати дослідження.

Аналізуючи нормативні акти вище згаданої першої групи слід згадати Закон про обмін валют від 27 липня 2002 р., норми якого, між іншим, визначали порядок видачі дозволів на здійснення ринкових операцій, які пов'язані з витратами у перерахунку на іноземну валюту. До 2002 р. нерезиденти не могли придбати цінні папери у Польщі без дозволу на обмін валюти (що не відповідало стандартам ЄС). Однак, ці обмеження не стосувалися покупок нерезидентами казначейських цінних паперів.

Скасування обмеження у припливі капіталу до країн всередині ЄС, в тому числі у Польщі, дали можливість громадянам вільно інвестувати на ринки капіталу цих країн. В результаті цих змін громадяни отримали право мати рахунки в іноземних банках та вносити кошти на такі рахунки. З 2007 року додатково знято обмеження на рух капіталів (згідно з нормами Закону від 26 січня 2007 р. про внесення змін до Закону про валютне законодавство та інші акти). Такі нормативні зміни були наслідком зобов'язання щодо забезпечення відповідності польських нормативно-правових актів законодавству Європейського Союзу (Національний банк Польщі 2010). Найбільш важливі рішення стосувалися зняття обмежень щодо: придбання цінних паперів та частки участі у спільних інвестиційних фондах нерезидентами з третьої сторони, а також визначене право надавати та брати позики та кредитні кошти для торгівлі між резидентами та нерезидентами.

Інший важливий закон, що стосувався фінансового сектору в цілому був прийнятий 17 червня 2010 року, за яким інвестори отримали право на той самий рівень захисту на фінансових ринках Польщі, який вони мали в інших державах ЄС.

Серед нормативних актів у групі, що відносяться до різних галузей фінансового сектору, варто виокремити Закон про банківську діяльність та Закон про Національний банк Польщі, схвалені у 1989 р. Основне значення змін полягало у реконструкції банківського сектору, було дозволено функціонувати акціонерним та кооперативним банкам, розширено каталог банківської діяльності та послуг [4]. Значні зміни були внесені в організацію банківського нагляду, який було доручено Комісії з банківського нагляду. Було сформовано положення щодо здійснення певних банківських операцій: банківські рахунки, банківські

розрахунки, позики, аванси, банк гарантії, а також випуск банківських цінних паперів. Для створення кооперативного банку та акціонерного товариства потрібно було отримати дозвіл Комісії з банківського нагляду за погодженням з Міністром фінансів. Закон «Про банківську справу» 1997 р. визначав вимоги до капіталу, встановлені засновниками [5]. Початковий капітал засновників мав становити не менше, ніж 5 000 000 євро [7]. Частина початкового капіталу могла бути внесена у натуральній формі у вигляді обладнання та майна, якщо останні безпосередньо використовуються у банківській справі (але не більше 15% від початкового капіталу).

Подальші суттєві зміни відбулися в банківському регламенті із Поправкою від 23 серпня 2001 року. Вона передбачала, головним чином, пристосування польського законодавства до Директиви 2000/12/ЄС Європейського Парламенту та Ради, що стосуються ведення бізнесу організаціями у сфері кредитування. У польське законодавство було впроваджено такі терміни: кредитна установа, філія кредитної установи, філія вітчизняного банку, що надає послуги в рамках транскордонних операцій, принципи ведення бізнесу кредитними установами у Польщі [7].

Було внесено зміни до нормативно-правових актів щодо коефіцієнта капіталу, заснованого на ризику, визначено принципи дотримання банками вимог до капіталу для попередження окремих ризиків, включаючи ринковий ризик, а також внесено зміни до положень про контроль передачі акцій банків.

Таким чином, зміни з 1997 року багато в чому стали наслідком поступової адаптації польської системи регулювання до вимог ЄС, особливо з посиланням на вимоги до капіталу та управління ризиками в банківських установах. Ці зміни були пов'язані з впровадження Нової угоди про капітал, підготовлену Базельським комітетом та потім включено до права ЄС (Директива 2006/48 / ЄС, Директива 2006/49/ЄС) [10].

Загалом, впровадження директиви щодо норм реконструкції у внутрішнє законодавство на основі принципу максимальної гармонізації було дуже складним процесом.

Норми директиви 2006/48/ЄС та 2006/49/ЄС реалізовано в польському законодавстві наступними документами:

- Постанова Польського органу фінансового нагляду № 380/2008;
- Постанова Польського органу фінансового нагляду № 381/2008;
- Постанова Польського органу фінансового нагляду № 380/2008;
- Постанова Польського органу фінансового нагляду № 387/2008 [3].

Однак деякі зміни у внутрішнє законодавство були внесені не з метою адаптації до законодавства ЄС. Серед них можна виділити поправку 2005 року, за якою максимальна процентна ставка, яка може бути нарахована за банківськими позиками, торговим кредитом та на готівкові позики не може бути вищою, ніж у чотири рази більше ставки кредитування Національним банком Польщі. Це регулювання обмежує також загальну вартість усіх зборів та комісій, що впливають із висновку договору споживчого кредиту (без урахування витрат на страхування кредиту) до 5% від вартості споживчого кредиту.

Закон від 21 липня 2006 р. «Про нагляд за фінансовими ринками» був спрямований на інтеграцію наглядових органів за фінансовим ринком Польщі в один організаційний орган.

Настання глобальної фінансової кризи 2008 р. не вплинуло безпосередньо на Польщу. Країна unikнула великих втрат, спричинених кризою, і польська фінансова система залишилася відносно стабільною. У цей час Польща відреагувала на необхідність включення нових нормативно-правових актів, запроваджених ЄС, зокрема щодо зміни фінансових регламентів. Найбільш суттєві зміни відбулися за 2009-2011 роки [4]. Серед них найважливішими були ті, що стосуються вимог до капіталу, депозитів.

З 2007 року у кількох резолюціях було скориговано польські положення стосовно вимоги до капіталу відповідно законодавству ЄС, спрямованого на розбудову стабільності фінансового сектору окремих країн-членів. Конкретна мета цих резолюцій передбачала потребу пристосувати польську законодавчу базу до змінених директив Європарламенту, тобто Директиви 2006/48/ЄС, що стосується питання прийняття та ведення бізнесу кредитних установ, та Директиви 2006/49/ЄС про адекватний капітал інвестиційних фірм та кредитних установ.

У 2010 році, діючи на підставі статутних делегацій, включених до Закону про банківську діяльність, у Польщі були прийняті такі нормативно-правові акти:

1) Постанова про сферу застосування та детальні правила визначення вимог до капіталу для індивідуальних видів ризику (Постанова Польського фінансового нагляду № 76/2010);

2) рішення щодо інших статей балансу банку, включених до капіталу першого рівня, їх обсягу, умов включення до капіталу банку першого рівня (Постанова № 434/2010 Польського органу фінансового нагляду).

Ці акти обмежували обсяг фінансових інструментів, які можуть бути включені до власних коштів кредитних установ.

Варто звернути увагу на поправку до Закону про банківську діяльність від 28 квітня 2011 року, якою внесені суттєві зміни в наглядні ліміти ризику. Встановлювалися об'єми внесків акціонерних товариств релевантно власним коштом банку.

У 2011 р. визначені вимоги щодо ідентифікації, моніторингу та контролю банківського сектору, зокрема щодо ризику на «стрес-тестування». У резолюції зазначено, що випробування повинні покривати ризики, пов'язані з можливими змінами в економічній діяльності банку, включаючи ринкові умови, які можуть мати негативний характер. У цьому процесі важливе значення відіграє достатність власних коштів банку, визначені правила та процедури банків у їхніх стратегіях. Це сприяло більш точним формулюванням принципів функціонування системи управління ризиками та внутрішніх систем контролю, детальної оцінки внутрішнього капіталу банками, їх репутаційного ризику, принципів та способу розкриття банками якісної та кількісної інформації, що стосується достатності капіталу та обсягу інформації, які підлягають оприлюдненню.

У 2011 р. введено вимогу публічно розголошувати: інформацію, що стосується процесу визначення політики змінних компонентів оплати праці, найважливішої інформації стосовно змін у винагороді, відповідно результатам діяльності, визначено нормативи ліквідності банків.

У 2012 р. прийнято Постанову щодо обсягу та детальних правил визначення капіталу щодо положень про розрахунок орієнтиру загальної вимоги до капіталу.

Обговорення результатів

Розвиток корпоративного сектора в Польщі став важливим елементом формування нового економічного середовища та перетворення суспільних відносин. Вступ Польщі до Європейського Союзу 1 травня 2004 року поклав кінець перехідного періоду в історії розвитку польської економіки. Хоча приватизація державних підприємств триває в Польщі і до теперішнього часу, вона не проходить так інтенсивно, і вже не є основним компонентом перехідного періоду. Польща успішно перейшла до ринкової економіки, відтворивши втрачені в соціалістичний період ринкові інститути і сформувавши нові, необхідні для успішного розвитку країни в сучасній світовій економічній системі.

Гнучкість Польщі в розробці і здійсненні програм приватизації, її еволюція від «шокової терапії» до більш поступових та інституційних реформ, наявність безлічі моделей і механізмів приватизації, можливість їх поєднання має безумовний інтерес для дослідників.

Неоліберальна і неінституціональна концепції у Польщі виявилися плідними. Теоретичні розробки цих концепцій знайшли відображення в розробці програм переходу від соціалістичної моделі до ринкової. Неолібералізм в основному застосовувався в ролі наукової бази для проведення стабілізаційної програми, а також в рамках програм приватизації на ранньому етапі реформ. В подальшому були зроблені спроби заповнити неуспіхи неоліберальної концепції неінституційними положеннями.

Наразі у корпоративному секторі сучасної Польщі залишаються такі проблеми: зниження податкового тягаря; приведення бухгалтерського обліку на польських підприємствах у відповідність до міжнародних стандартів, що дозволить більш вірогідно оцінювати діяльність і балансові показники польських підприємств при співпраці з іноземним капіталом; прийняти законопроекти, що регламентують роботу іноземних інвесторів в Польщі в сфері торговельної політики, руху товарів і капіталів, а також концепцію страхування і гарантій іноземних інвестицій в Польщі; допустити іноземних інвесторів в стратегічно важливі галузі польської економіки. При цьому уряд, звичайно, має жорстко контролювати дотримання інвестиційних зобов'язань, взятих на себе зарубіжними партнерами.

Висновки. Сучасна Польща все ж має пробіли в корпоративному і контрактному праві, дещо складно структуровану податкову систему. Важливою проблемою залишається забезпечення активності значної кількості малих фірм за участю іноземного капіталу.

Представлення польських корпорацій на тлі західних корпорацій, порівняння польських бізнес-компаній із західними компаніями та польських брендів із західними брендами, дають підстави стверджувати про значну капіталізацію польських компаній. Доступ польських компаній до капіталу є необхідною умовою динамічного розвитку, оскільки малі польські суб'єкти господарювання не в змозі накопичувати інвестиційні фонди самостійно і несуть великі витрати на взяті позики. Як результат, існує великий ринок окремих нестабільних компаній, що проявляється не лише у високих значеннях змінної нестабільної динаміки зростання, але також високого відсотку банкрутства.

Сильна конкуренція з боку транснаціональних корпорацій змушує польський бізнес більше залучати іноземний капітал, шукаючи іноземних інвесторів (альянси, злиття, поглинання, угоди) або ініціюючи комерційну діяльність з використанням бренду. Проміжним етапом, що веде до мети, є створення рідних груп капіталу, що дозволяє розширити ринки.

Окремі компанії через горизонтальну та вертикальну концентрацію мають на меті збільшити частку ринку та, таким чином, зайняти кращу конкурентну позицію. В епоху глобалізаційних процесів характерним є посилення процесів концентрації, що вимушене логікою ринку.

Наразі польські компанії не відіграють надвеликої ролі на міжнародному ринку. І хоча розвиток польських підприємств слід сприймати як досить динамічний, вони ще мають невикористаний потенціал та ресурси для подальшої розбудови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Janc, A. (2004). *Modern Banking in Transition Economies of Central and Eastern Europe*, The Poznan University of Economics, Poznan.
2. Kokoszczyński, R. (2004). *Modern monetary policy in Poland*, PWE, Warszawa.
3. Kośmicki, E. (2001). *Obietnice globalnego kapitalizmu*, „Dziś”, nr 1 Lista 2000, „Rzeczpospolita” z 12.09.2004.
4. National Bank of Poland, (2014). *Financial System Development in Poland 2011*, Warsaw.
5. Romanowaska, M., Trocki, M., Wawrzyniak, B. (2000). *Grupy kapitałowe w Polsce*, Wydawnictwa Difin, Warszawa.
6. Sala, S. (2003). *Wybrane cechy działalności korporacji transnarodowych i ich implikacje dla Polski*, [w:] *Przemysł w procesie globalizacji*, red. Z. Ziolo, Z. Makiela, Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG nr 6, Warszawa–Kraków.
7. Skodlarski, J., Matera, R. (2004). *Gospodarka światowa. Geneza i rozwój*, PWN, Warszawa.
8. *The Constitution of the Republic of Poland of April 2, 1997*.
9. Thurow, L. (1996). *The Future of Capitalism. How Today's Economic Forces Shape Tomorrow's World*, Nicholas Brealey Publishing, London.
10. 2 H02C 071 22, Raport z badań sfinansowanych przez Komitet Badań Naukowych w ramach projektu zarejestrowanego pod numerem (2004). Gdańsk.